

2. SIŁY ZBROJNE (KAITSEVÄGI)

2.1. Władze naczelne i organizacja sił zbrojnych

Kierowanie Siłami Zbrojnymi Estonii oparte jest na zasadzie cywilnego kierownictwa obroną narodową, wynikającą z demokratycznego charakteru państwa. Decyzja o użyciu Sił Zbrojnych podejmowana jest przez demokratycznie wybrane instytucje, które także określają cele, dostarczają odpowiednich środków oraz kontrolują wykonanie postawionych zadań. Najwyższym organem, któremu podporządkowana jest cała obrona narodowa Estonii jest jej prezydent. Obecnie funkcję tę sprawuje Toomas Hendrik Ilves¹⁸, wybrany na prezydenta 9 października 2006 roku. Organem wspomagającym prezydenta w sprawach obrony narodowej jest Rada Obrony Narodowej w skład której wchodzi: przewodniczący parlamentu, premier, szef sztabu Sił Zbrojnych (naczelný dowódca w czasie wojny), minister obrony, minister spraw wewnętrznych, minister spraw zewnętrznych oraz przewodniczący parlamentarnego komitetu obrony.



Władza wykonawcza w zakresie kierowania Siłami Zbrojnymi należy do rządu Republiki Estonii.

Funkcje Ministra Obrony sprawuje Jaak Aaviksoo¹⁹.

Zdjęcie 6. Minister Obrony Estonii Jaak Aaviksoo

Źródło: www.kmin.ee

¹⁸ Toomas Hendrik Ilves urodził się 26 grudnia 1953 roku w Sztokholmie w rodzinie uciekinierów z okupowanej przez Związek Radziecki Estonii. Jest absolwentem Columbia University i University of Pennsylvania. (źródło: www.mil.ee)

¹⁹ Urodzony 11 stycznia 1954 roku w Tartu, Estonia. Z wykształcenia fizyk, wcześniej pełnił funkcje m.in. ministra edukacji oraz rektora uniwersytetu w Tartu. Żonaty, 3 dzieci. Posiada znajomość języka angielskiego, rosyjskiego, niemieckiego oraz francuskiego (źródło: www.kmin.ee).

Od dnia 5 grudnia 2006 roku Szefem Sztabu Sił Zbrojnych Estonii (zarazem Dowódca Sił Zbrojnych) jest generał dywizji (ang. *major general*) Ants Laaneots²⁰.



Zdjęcie 7. Generał dywizji Ants Laaneots

Źródło: Estonian Defence Forces

W czasie wojny dowodzi całością obrony narodowej dowódca naczelny powoływany na to stanowisko przez parlament na wniosek prezydenta.

Szefowi sztabu podlega bezpośrednio Sztab Generalny Sił Zbrojnych odpowiedzialny za dowodzenie, szkolenie oraz rozwój Sił Zbrojnych. Za dowództwo operacyjne odpowiedzialny jest Sztab Operacyjny, który planuje, a następnie kontroluje przebieg operacji oraz jest odpowiedzialny za przygotowanie odpowiednich sił i środków do jej realizacji.

Estońskie Siły Zbrojne składają się z 3 rodzajów sił zbrojnych: Wojsk Lądowych, Marynarki Wojennej oraz Sił Powietrznych. Dla wszystkich 3 rodzajów istnieje wspólna organizacja dowodzenia, wsparcia logistycznego oraz szkolenia. W celu wypełnienia swoich zadań Siły Zbrojne zostały podzielone na struktury operacyjne oraz szkolne i administracyjne. Struktury operacyjne zajmują się planowaniem oraz przeprowadzaniem operacji, a także zabezpieczeniem sił i środków do niej.

Liga Obrony nie posiada własnych struktur operacyjnych, zajmuje się jedynie przygotowaniem sił, które włączane są w struktury wojsk operacyjnych Sił Zbrojnych.

Jednostki struktur operacyjnych podzielone są na manewrowe oraz regionalne, w zależności od zadań. Jednostki manewrowe przeznaczone są do udziału w operacjach NATO i Unii Europejskiej, zarówno na terytorium Estonii jak i poza nim. Jednostki regionalne przeznaczone są do obrony kolektywnej na terytorium Estonii lub w jego sąsiedztwie.

Ponadto, jednostki operacyjne w zależności od możliwości i wykonywanych zadań podzielone są na jednostki ogólnego przeznaczenia oraz jednostki specjalistyczne. Jednostki ogólnego przeznaczenia przeznaczone są do wykonywania całego spektrum zadań militarnych. Jednostki specjalistyczne zajmują się zabezpieczeniem infrastruktury, organizacją przyjęcia jednostek sojusznicznych (ang. *host nation support*) oraz wsparciem procesu mobilizacji.

Pod względem gotowości bojowej jednostki operacyjne dzielą się na jednostki pełnej gotowości, jednostki natychmiastowego reagowania oraz jednostki stałej gotowości. Podział ten zdeterminowany jest poziomem wyszkolenia i wyposażenia jednostki oraz czasem potrzebnym do podjęcia działania. Jednostki o pełnej gotowości składają się z żołnierzy zawodowych. Jednostki natychmiastowej reakcji składają się z żołnierzy zawodowych w czynnej służbie oraz rezerwistów. Oba rodzaje jednostek w okresie pokoju

²⁰ Urodzony 16 stycznia 1948 roku w Kilingi-Nõmme, Estonia. W roku 1970 ukończył jako oficer-czołgista Wyższą Szkołę Wojskową w Charkowie, Ukraina. Do roku 1991 służył na różnych stanowiskach w Armii Radzieckiej. (źródło: www.mil.ee)

są w pełni uzbrojone i wyposażone. Oddziały będące w stałej gotowości także składają się z żołnierzy zawodowych i rezerwistów, ale ich wyposażenie i uzbrojenie dostarczane jest częściowo przez Siły Zbrojne a częściowo z innych zasobów. Głównym zadaniem jednostek o pełnej gotowości i natychmiastowego reagowania jest prowadzenie operacji obronnych w przypadku inwazji lub ataku wojskowego na Estonię lub inne państwo członkowskie NATO (zgodnie z Artykułem 5). Jednostki manewrowe tego typu gotowe są do uczestnictwa w działaniach natowskich sił wysokiej gotowości (ang. *High Readiness Forces*). Jednostki manewrowe o stałej gotowości uczestniczą w działaniach natowskich sił niższej gotowości (ang. *Lower Readiness Forces*) lub też w przypadku operacji długotrwałych przeznaczone są do wzmocnienia jednostek w nich uczestniczących.

Głównym zadaniem struktur szkoleniowych i administracyjnych jest zabezpieczenie rozwoju jednostek operacyjnych oraz funkcjonowania Sił Zbrojnych. Struktury te składają się z centrów szkoleniowych, jednostek wsparcia oraz ośrodków szkoleniowych.

2.2. Wskaźniki i potencjały

Potencjał sił zbrojnych państwa, stopień jego zmilitaryzowania określany może być przez szereg czynników. Tradycyjny pomiar wielkości sił zbrojnych, z uwzględnieniem lub bez pozostałych struktur siłowych (wszystkich lub wybranych), mierzony ich liczebnością nie w pełni pozwala na porównanie ich potencjału z potencjałami innych państw. W celu należytego odzwierciedlenia właściwych proporcji we wskaźnikach względnych, niezbędnym jest uwzględnienie takich determinantów jak ludność i terytorium, określających stopień militaryzacji społeczeństwa i stopień militaryzacji terytorium.

Stopień militaryzacji społeczeństwa (S_{ms}) danego państwa to stosunek liczby żołnierzy do liczby ludności. Im państwo jest bardziej zmilitaryzowane, tym wskaźnik ten jest większy. W przypadku Estonii, opierając się o dane 2006 roku wskaźnik ten wynosi 0,0037. Stopień ten opisano poniższym wzorem.

$$S_{ms} = \frac{L_z}{L_s}$$

gdzie:

L_z – liczba żołnierzy;

L_s – liczba ludności.

Z kolei stopień militaryzacji terytorium (S_{mt}) to stosunek liczby żołnierzy do powierzchni kraju, innymi słowy określający liczbę żołnierzy przypadających na 1 km² powierzchni kraju. W przypadku Estonii wskaźnik ten wynosi 0,109 i od wielu lat znajduje się w tym przedziale wartości²¹. Poniższy wzór opisuje stopień militaryzacji terytorium.

²¹ Oba wskaźniki obliczono na podstawie wzorów zawartych w rozprawie doktorskiej Ryszarda Szynowskiego pt.: Obwód Kaliningradzki w systemie militarnym Rosji, Akademia Obrony Narodowej, Wydział Strategiczno-Obronny, Warszawa 2001, s. 154–155.

$$S_{mt} = \frac{L_z}{L_t}$$

gdzie:

L_z – liczba żołnierzy;

L_t – powierzchnia terytorium.

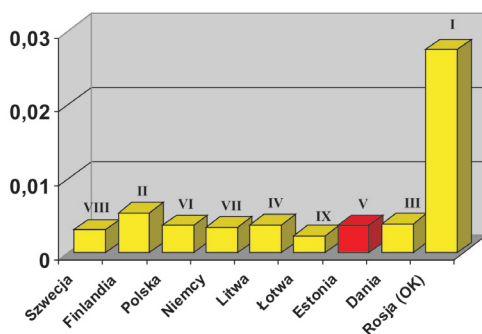
Tabela 8. Stopnie militaryzacji państw regionu Morza Bałtyckiego²²

L.p.	Kraj	Powierzchnia [km ²]	Ludność [tyś]	Wojsko [tyś]	S_{ms}		S_{mt} [osób/km ²]	
					wartość	miejsce	wartość	miejsce
1.	Szwecja	449 964	8 986 400	27 600	0,00307	VIII	0,06134	IX
2.	Niemcy	357 021	82 431 390	284 500	0,00345	VII	0,79687	II
3.	Finlandia	338 145	5 214 512	28 300	0,00543	II	0,08369	VII
4.	Polska	312 685	38 557 984	141 500	0,00367	VI	0,43865	IV
5.	Litwa	65 200	3 596 617	13 510	0,00376	IV	0,20721	V
6.	Łotwa	64 589	2 290 237	5 238	0,00229	IX	0,08109	VIII
7.	Estonia	45 226	1 332 893	4 934	0,00370	V	0,10909	VI
8.	Dania	43 094	5 432 335	21 180	0,00389	III	0,49148	III
9.	Rosja*	15 096	945 000	26 000	0,02751	I	1,72231	I

Źródło: opracowanie własne

*Obwód Kaliningradzki (OK)

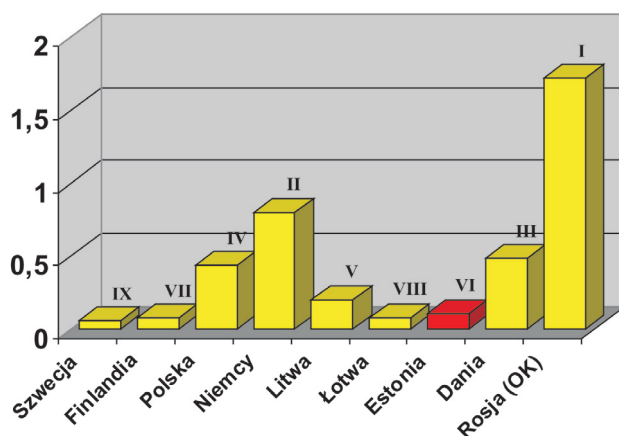
Dane zawarte w powyższej tabeli przedstawiono poniżej w postaci wykresów 1 i 2. Stopień militaryzacji społeczeństwa Estonii odpowiada wartościom średnim charakterystycznym dla państw obszaru Morza Bałtyckiego. Wyjątkiem jest rosyjska enklawa Obwodu Kaliningradzkiego, który ze względu na swoje strategiczne położenie jest bazą Floty Bałtyckiej Federacji Rosyjskiej, w skład której wchodzi siły okrętowe, lotnictwo morskie i siły lądowe.



Wykres 1. Stopień militaryzacji społeczeństwa państw obszaru Bałtyku

Źródło: opracowanie własne

²² Źródło: Military Balance 2005–2006.



Wykres 2. Stopień militarizacji terytorium państw obszaru Bałtyku

Źródło: opracowanie własne

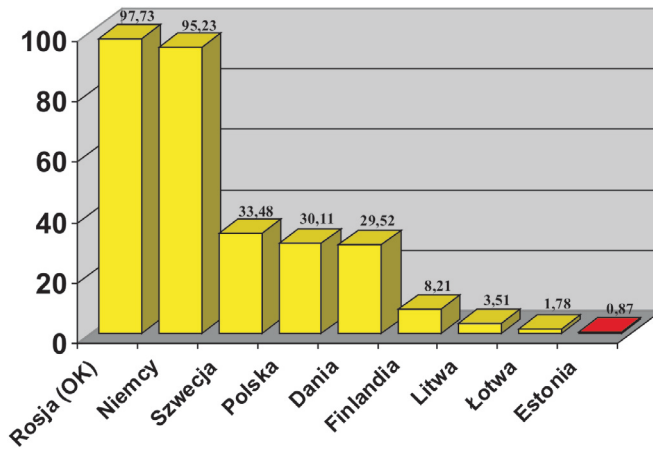
Innym przykładem obliczania potencjału, w tym wypadku potencjału sił morskich, jest program opracowany przez pracowników naukowych Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni o nazwie „Expert”. Program ten w oparciu o ustalone algorytmy i wiedzę na poziomie eksperckim, a więc dostępną dopiero po wielu latach zajmowania się daną dyscypliną, przedstawia potencjał sił morskich, w tym przypadku Estonii, w odniesieniu do innych państw, w tym przypadku do państw akwenu Morza Bałtyckiego. Wartości potencjału sił morskich Estonii przedstawiono w tabeli 9, na wykresach 3 i 4²³.

Tabela 9. Potencjał bojowy sił morskich Estonii oraz udział procentowy w ogólnym potencjale SM państw akwenu Morza Bałtyckiego

Lp.	Państwo	Wartość potencjału (niemianowana)	Wartość procentowa
1.	ROSJA	97.73	32.53
2.	NIEMCY	95.23	31.70
3.	SZWECJA	33.48	11.14
4.	POLSKA	30.11	10.02
5.	DANIA	29.52	9.82
6.	FINLANDIA	8.21	2.73
7.	LITWA	3.51	1.17
8.	ŁOTWA	1.78	0.59
9.	ESTONIA	0.87	0.29

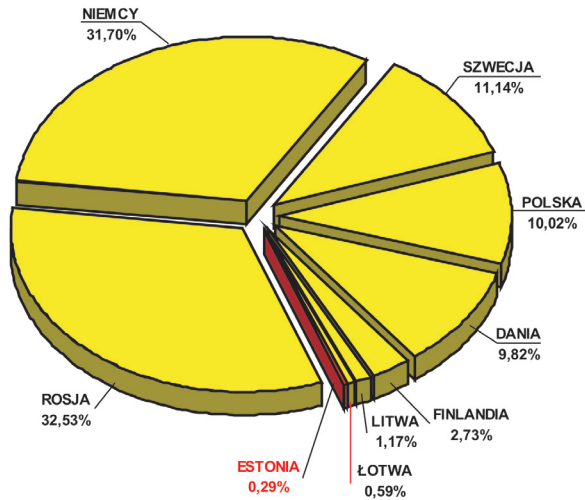
Źródło: opracowanie własne w oparciu o program „Expert”

²³ Program „Expert” dotyczący potencjału bojowego sił okrętowych został opracowany przez prof. dr. hab. Krzysztofa Ficonia, natomiast określający potencjał bojowy lotnictwa morskiego i taktycznego opracowany został przez dr. Józefa Zawadzkiego



Wykres 3. Potencjał SM Estonii na tle innych państw regionu

Źródło: opracowanie własne w oparciu o program „Expert”



Wykres 4. Udział potencjału SM Estonii w potencjale sił morskich regionu

Źródło: opracowanie własne w oparciu o program „Expert”

2.3. Stan liczebny i rezerwy osobowe

W czasie pokoju Estońskie Siły Zbrojne liczą 3800 żołnierzy, z których 1500 to poborowi. Na Wojska Lądowe przypada 3300 żołnierzy, 300 na Marynarkę Wojenną oraz 200 na Siły Powietrzne. W przypadku wojny liczebność Sił Zbrojnych planowana jest na 16 000 żołnierzy²⁴.

²⁴ Źródło: www.mil.ee – stan na dzień 15.06.2007 r.